Η εικόνα της Μεταμορφώσεως (Χρήστος Γκότσης)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 6 Αυγούστου, 2012

Ένα ἀπὸ τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου, πού δείχνει τὴν θεότητά Του, τὴν μεγαλειότητα καὶ τὴν δύναμίν Του, εἶναι ἡ Μεταμόρφωσίς Του. Δι’ αὐτὴν ὁμιλοῦν οἱ τρεῖς πρῶτοι Εὐαγγελισταί, ὁ Ματθαῖος, ὁ Μάρκος καὶ ὁ Λουκᾶς, καθὼς καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς αὐτόπτες Μαθητές τοῦ Κυρίου, ὁ Πέτρος.
Τὰ ὅσα λέγουν, ἀκούονται κατὰ τὴν Θείαν Λειτουργίαν τῆς ἑορτῆς (6 Αὐγούστου) καὶ μᾶς μεταφέρουν εἰς τὸ ὄρος Θαβώρ, ἐπί τοῦ ὁποίου κατὰ τὴν παράδοσιν ἔλαβε χώραν τὸ γεγονὸς τῆς Μεταμορφώσεως.

«Καί μεθ᾽ ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ᾽ ἰδίαν· καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς. καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωσῆς καὶ Ἠλίας μετ᾽ αὐτοῦ συλλαλοῦντες. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπε τῷ Ἰησοῦ· Κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν καὶ Μωσεῖ μίαν καὶ μίαν Ἠλίᾳ. ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς, καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε»· (Μάτθ. 17,1-6).

Μὲ τρόπον ἁπλοῦν καὶ ἀνεπιτήδευτον, χωρὶς περιττές φράσεις, ὁ ἱερός Εὐαγγελιστὴς ἀναφέρεται εἰς ἕνα περιστατικὸν τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου, τὸ Ὁποῖον εἶδαν μὲ τὰ μάτια τους τρεῖς Ἀπόστολοι, ὁ Πέτρος, ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης, πού ὑπερεῖχαν τῶν ἄλλων εἰς τὴν πίστιν, τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Κύριον. Ὅπως λέγει ἕνα τροπάριο τῆς ἑορτῆς, *«ὁ πρὸ αἰώνων ὑπάρχων Θεὸς Λόγος, ὁ φῶς ὡς ἱμάτιον περιβαλλόμενος, μεταμορφούμενος ἔμπροσθεν τῶν μαθητῶν Του, ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἔλαμψε»* (Στιχηρὸν Αἴνων).

Ἔλαμψε τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου ἀπὸ τὴν λαμπρότητα τῆς ἀπροσίτου θεϊκῆς Του δόξης, τὰ δὲ ἐνδύματά Του ἔγιναν λευκὰ ὡς τὸ φῶς. Δύο ἐξέχοντα πρόσωπα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἠλίας, ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνη τῆς θεϊκῆς λαμπρότητος. Συνομιλοῦσαν μὲ τὸν Κύριον διὰ τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν εἰς Αὐτόν, δηλαδὴ διὰ τὸν λυτρωτικόν Του θάνατον, ὁ ὁποῖος ἔμελλε νὰ πραγματοποιηθῆ στὴν Ἱερουσαλήμ.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐξηγεῖ διατὶ ἐπελέγησαν αἱ δύο αὐτές προσωπικότητες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης νὰ πλαισιώσουν τὸν Κύριον κατὰ τὴν ὥραν τῆς Μεταμορφώσεως. Πρῶτον, ἀντιπροσώπευαν τὸ Νόμο καὶ τοὺς προφήτες. Δεύτερον, ἀμφότεροι εἶχαν ἀπολαύσει μίας μυστικῆς θέας τοῦ Θεοῦ, ὁ ἕνας εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ καὶ ὁ ἄλλος εἰς τὸ ὄρος Καρμήλιον. Τρίτον, ὁ Μωϋσῆς ἀντιπροσώπευε τοὺς νεκρούς, ἐνῶ ὁ Ἠλίας, πού ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανό ἐποχούμενος ἐπὶ πυρίνου ἅρματος, ἀντιπροσώπευε τοὺς ζῶντες. *«Ἵνα μάθωσιν, ὅτι καὶ θανάτου καὶ ζωῆς ἐξουσίαν ἔχει, καὶ τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω κρατεῖ».* (Βλέπε π.χ. τὸ Στιχηρὸν τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς ἑορτῆς: *«Συλλαλοῦντες δὲ τῷ Χριστῷ, Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας ἐδείκνυον, ὅτι ζώντων καὶ νεκρῶν κυριεύει...»).*

Ἡ παρουσία τοῦ Μωϋσέως και τοῦ Ἠλία κατὰ τὴν Μεταμόρφωσιν ὑπεγράμμισεν ἐπί πλέον τὴν ἑνότητα Παλαιᾶς καί Καινῆς Διαθήκης. Τὸν Χριστόν, πού μὲ τύπους, σύμβολα καὶ προφητεῖες προανήγγειλεν ἡ πρώτη, Τὸν παρουσίασε κηρύττοντα καὶ θαυματουργοῦντα ἡ δευτέρα.

Κατὰ τὴν Μεταμόρφωσιν ἔχουμε καὶ τὴν ἐμφάνισιν τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ὁ Πατήρ, πού ὀνομάζει τὸν Κύριον υἱόν Του ἀγαπητόν, ὁ Θεάνθρωπος Κύριος, πού μεταμορφώνεται καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, πού λάμπει μαζὶ μὲ τὸν Κύριο διὰ τῆς φωτεινῆς νεφέλης.

Ἐρωτᾶται τώρα πῶς εἶδαν τὸ θαυμαστὸ γεγονὸς τῆς Μεταμορφώσεως οἱ συνοδεύσαντες τὸν Σωτήρα Μαθηταί. Περὶ αὐτοῦ μᾶς πληροφορεῖ τὸ Κοντάκιον τῆς ἑορτῆς: *«Ἐπὶ τοῦ ὄρους μετεμορφώθης, καὶ ὡς ἐχώρουν οἱ Μαθηταί σου τὴν δόξαν σου, Χριστὲ ὁ Θεός, ἔθεασαντο· ἵνα ὅταν σὲ ἴδωσι σταυρούμενον, τὸ μὲν πάθος νοήσωσιν ἑκούσιον, τῷ δὲ κόσμω κηρύξωσιν, ὅτι σὺ ὑπάρχεις ἀληθῶς τοῦ Πατρὸς τὸ ἀπαύγασμα».*

Ὁ ὕμνος αὐτὸς τῆς Ἐκκλησίας μας συμπληρώνει μὲ σύντομο καὶ ἐπιγραμματικὸ τρόπο ὅσα οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταὶ ἐξιστοροῦν διὰ τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Σωτῆρος. Μᾶς λέγει πρῶτον, ὅτι οἱ Μαθηταὶ εἶδαν τὴν θεϊκὴν δόξαν τοῦ Κυρίου *«ὡς ἐχώρουν»*, δηλαδὴ «καθὼς ἠδύναντο», διὰ νὰ μεταχειρισθοῦμε τὴν φράσιν τοῦ Ἀπολυτίκιου τῆς ἑορτῆς. Δὲν ἦτο δυνατὸν οἱ Ἀπόστολοι, ἐφ' ὅσον ἦσαν ἄνθρωποι, νὰ δοῦν ὁλόκληρη τὴν θεϊκὴν λαμπρότητα τοῦ Κυρίου.

Δεύτερον, μανθάνομεν ἀπὸ τὸ Κοντάκιον, καθὼς καὶ ἀπὸ ἄλλους ὕμνους τῆς ἑορτῆς, τὸν σκοπὸ τῆς Μεταμορφώσεως. Ὁ Κύριος δηλαδὴ μετεμορφώθη, διὰ νὰ ἀντιληφθοῦν οἱ Μαθηταί Του, ὅταν θὰ Τὸν δοῦν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ὅτι τὸ Πάθος Του ἦτο ἑκούσιον, μὲ τὴν θέλησίν Του. Ἔτσι γεμάτοι ἀπὸ πίστιν καὶ βεβαιότητα θὰ διεσάλπιζον στὸν κόσμο τὴ θεότητά Του. Ἔπρεπε, ὅπως λέγει ἕνας ὕμνος τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς ἑορτῆς, «νὰ δοῦν τὰ θαυμάσια τοῦ Κυρίου, διὰ νὰ μὴ δειλιάσουν ἐμπρὸς στὰ παθήματά Του», («...ἵνα θεωρήσαντες τὰ θαυμάσια σου, μὴ δειλιάσωσι τὰ παθήματά σου», α' Στιχηρὸν Ἑσπερινοῦ).

Δὲν εἶναι ἄσκοπο νὰ ἐπαναλάβουμεν ἐδῶ, ὅτι οἱ ὕμνοι τῆς Ἐκκλησίας μας συνοψίζουν τίς ἀλήθειες τῆς πίστεως, ὅπως τίς ἀνέπτυξαν καὶ τίς διετύπωσαν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι συμπληρώνουν τὴν Ἁγία Γραφή, διότι διαφυλάσσουν μὲ τίς φράσεις τῶν, τίς ποιητικές βεβαίως, τὴν Ἱεράν μας Παράδοσιν.

Τὰ ὅσα ἀνωτέρω ἐλέχθησαν, ἦσαν ἀπαραίτητα διὰ νὰ ἐννοήσωμεν τὴν βυζαντινὴ εἰκόνα τῆς Μεταμορφώσεως, ἡ ὁποία εἶναι πιστὴ ἀπεικόνισις τῶν ὅσων οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταὶ ἀναφέρουν.

Περιγραφὴ τῆς εἰκόνος

«Τὸ ὄρος Θαβὼρ τρικόρυφον. Ἐπάνω στὴν ψηλότερη κορυφή του, εἰς τὸ μέσον τῆς εἰκόνος ἵσταται ὁ Κύριος ὄρθιος καὶ κατενώπιον, ἐντὸς φωτεινῆς δόξης ὅπου παριστάνεται μὲ φωτοειδὴ κύκλον, μέσο στὸ ὁποῖο εἶναι γραμμένο ροδόχρουν τετράγωνον. Τὰ ἱμάτια αὐτοῦ εἶναι λευκὰ μὲ ἐλαφρές ραβδώσεις. Διὰ τῆς δεξιᾶς εὐλογεῖ, καὶ στὴν ἀριστερὰν κρατεῖ εἰλητάριον...

Μὲ ὅλον ὅπου στὴ Μεταμόρφωσιν ἐφανερώθη ἡ Θεϊκὴ ἐξουσία Του, ἐν τούτοις καὶ στὴν εἰκόνα ταύτην παρίσταται, ὡς πάντοτε, μὲ ταπεινὸν σχῆμα.

Ἐκ δεξιῶν εἰκονίζεται ὁ προφήτης Ἠλίας καὶ ἐξ ἀριστερῶν ὁ προφήτης Μωϋσῆς ἡ καὶ τανάπαλιν, ἱστάμενοι ἐπάνω στὰς δύο χαμηλότερες κορυφές, καὶ προσκλίνοντες μὲ σεβασμόν, ὁ μὲν Ἠλίας συνομιλῶν μετὰ τοῦ Χρίστου, ὁ δὲ Μωϋσῆς κρατῶν τὰς πλάκας τοῦ Νόμου.

Ὑποκάτωθεν αὐτῶν, ἐν τῷ μέσω βράχων, κατάκεινται χαμαὶ οἱ τρεῖς μαθηταί, Πέτρος, Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, εἰς βιαίας στάσεις, ὁ μὲν Πέτρος καλύπτων τὸ πρόσωπον ἐκ τοῦ θάμβους καὶ κράζων πρὸς τὸν Χριστόν, ὁ δὲ Ἰωάννης πρηνής, ὁ δὲ Ἰάκωβος ἀνεστραμμένος καὶ οἱονεί ἐκσφενδονισθείς ὑπὸ ὑπερφυοῦς δυνάμεως. Ἐπὶ τῶν προσώπων αὐτῶν εἶναι ἀποτυπωμένος ὁ τρόμος καὶ ἡ ἔκστασις. Ταῦτα δέ, κατὰ τὰ ἐν τῷ ἱερῷ Εὐαγγελίῳ ἱστορούμενα·*«Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα»* (Ματθ. ιζ’, 6), ὡς ἐπίσης καὶ κατὰ τὰ ψαλλόμενα κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως τροπάρια ὅπου λέγουν *«οἵτινες τὴν ἀκτίνα τοῦ προσώπου σου μὴ φέροντες καί τὴν λαμπρότητα τῶν χιτώνων σου ἐπὶ πρόσωπον εἰς γῆν κατεβαρύνοντο»,* καθὼς καὶ τὰ ἀκόλουθα· *«οἱ μαθηταί σου, Λόγε, ἔρριψαν ἑαυτοὺς ἐν τῷ ἐδάφει τῆς γῆς, μὴ φέροντες ὁρᾶν τὴν ἀθέατον μορφήν».*

«Σέ πολλές εἰκόνες τῆς Μεταμορφώσεως, ὅταν ὑπάρχη πολὺς τοῖχος διὰ νὰ σκεπασθῆ ἀπὸ τὴν τοιχογραφίαν, ζωγραφίζονται ὄπισθεν τοῦ βουνοῦ, ἀπὸ τὸ ἓν μὲν

μέρος ὁ Χριστὸς ὅπου ἀναβαίνει εἷς τὸ ὄρος μαζὶ μὲ τοὺς τρεῖς μαθητές Του, καὶ πάλιν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ βουνοῦ παριστάνονται οἱ ἴδιοι ὅπου κατεβαίνουν, καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς εὐλογεῖ, λέγοντας τους νὰ μὴ εἰποῦν σέ κανένα αὐτὰ ὅπου εἶδαν, ὅπως ἱστοροῦνται στὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον...» (Φ. Κόντογλου).

Ἡ σημασία τῆς εἰκόνας διὰ τὸν πιστόν.

Ὅπως κάθε βυζαντινὴ εἰκόνα, ἔτσι καὶ ἡ εἰκόνα τῆς Μεταμορφώσεως γίνεται ἀφορμὴ ἱερῶν στοχασμῶν διὰ τὸν πιστόν, πού τὴν βλέπει καὶ τὴν ἀσπάζεται. Σ' αὐτὸ βοηθοῦν τὰ τροπάρια τῆς ἑορτῆς τῆς Μεταμορφώσεως, διότι τονίζεται σ' αὐτά, ἐκτὸς τοῦ κυρίου σκοποῦ τοῦ γεγονότος, πού εἶναι τὸ προάγγελμα τῆς ἐνδόξου καὶ σωτηρίου διὰ τοῦ Σταυροῦ ἀναστάσεως καὶ ὁ δευτερεύων σκοπός: ἡ δόξα τῶν πιστῶν στὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἔτσι σ' ἕνα τροπάριο ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Κύριος μετεμορφώθη, «διὰ νὰ δηλώση ὅτι ὅσοι θὰ διαπρέψουν εἰς τὰς ἀρετάς, θὰ ἀξιωθοῦν τῆς ἐνθέου δόξης» (γ' Στιχηρὸν Ἑσπερινοῦ). Σ' ἄλλα δὲ τροπάρια παρακαλεῖται ὁ μεταμορφωθείς Κύριος νὰ φωτίση τίς ψυχές μας μὲ τὸ Θαβώριον φῶς, τοῦ ὁποίου οἱ ἀκτίνες κατηύγασαν τοὺς Ἀποστόλους. («Λάμψον καὶ ἡμῖν τοῖς ἁμαρτωλοῖς τὸ φῶς σου τὸ ἀΐδιον»).

Ὁ πιστός, καθὼς ἐνατενίζει τὴν ἅγια εἰκόνα τῆς Μεταμορφώσεως, φέρει εἰς τὸν νοῦν του τὴν γνωστὴν εὐχὴ τῆς Ἐκκλησίας μας:

«Χριστέ, τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τὸ φωτίζον καὶ ἁγιάζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, σημειωθήτω ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου, ἵνα ἐν αὐτῷ ὀψόμεθα φῶς τὸ ἀπρόσιτον καὶ κατεύθυνον τὰ διαβήματα ἡμῶν πρὸς ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν σου· πρεσβείαις τῆς παναχράντου σου μητρὸς καὶ πάντων σου τῶν ἁγίων. Ἀμήν».

(Πηγή: imaik.gr)